

VĚK ČLOVĚKA

A la

Pěkná duchovní hra

o desaterém věku života lidského na tomto světě,
s pěknými spasitelnými řečmi a užitečným napomenutím
prv vydaná a vytištěná v Praze u Daniele Sedláčanského,
léta 1604.

Nyní znovu přetištěná, léta 1723.

Přečti mne, člověče, nestejskej sobě,
tuto najdeš, zřetelně pravím tobě,
kterak každý věk světa následuje
a více jej nežli Boha miluje.

V Hoře Kutný u Jiřího Vojtěcha Kyncla. I

Osoby v této hře:

1. Herolt
2. Svět, krásná paní
3. Eremita, poustevník
4. Pachole v desíti
5. Mladenec v dvacetí
6. Jinoch v třiceti
7. Muž v čtyřiceti
8. Dospělý v padesáti
9. Lakomec v šedesáti
10. Starec v sedmdesáti
11. Kmeť v osmdesáti
12. Mirzák v devadesáti
13. Kůže kostí ve stu
14. Smrt
15. Dábel |

Herolt na plac vyjde a dí:

Pán Bůh budiž slaven
nyní, věčně. Amen.

Nebeský Bože Otče na výsosti,
prosíme srdcem tvé svaté milosti:
pro tvou lásku a jméno nejsvětější
rač nám přítomen býti čas nynější;
a k tomu dobrý rozum, pamět dáti,
abychom mohli právě ukázati
desaterý věk života lidského,
jakž se teď vidí postava každého,
počnouc od desíti do sta lét zstaří,
hle, všickni nahoru vznáš se tvář;
podle lidské povahy přirození
tudy Boha hněvá jeho stvoření.
Protož utíšice se, pozor mějte,
proč sme zvlášť na tento plac vyšli, znejte:

proto, aby každému v mysl padlo
a vzhlédl se tuto jako v zrcadlo;
nebo teď zřetelně se představuje,
člověka vlastní způsob ukazuje:
srdce, mysl, práce, jeho činění
od mladosti do starosti v cvičení.
Považíž hned v kolibce, milý hosti,
s jakou se obíráš nesmyslností, |
dokud tě sto lét věk nedosahuje
a k hrobu cesta tvá neukazuje.

Při nás zde, krom hřichu, jiného není,
neb jest od Adama naše zplození;
máme dědičný hřích od přirození
skrz hněv boží a jeho zlořečení.

Když Bůh, Adama z truple hlíny stvořil
a velikou dřimotu v něm byl složil,
vynal žebro z boku jeho tak míle,
učinil z ní krásnou pannu té chvíle,

dav jí za manželku Adamovi hned,
přikázal, aby svůj život ctnostně vedl;
dovolil jim též všeho k užívání,

krom z stromu dobrého, zlého poznání;
jen z toho jim bylo zapovídáno,
jakž v prvních knihách Mojžíšových psáno.

Dábel pak v způsobu hada lstivého
radil, aby jedli z ovoce dobrého,
ale to mluvil k nim podvodně, lživě.

Vtom žena Eva hned opovážlivě
sáhla, utrhla jablko k svému zlému,
jedla i dala Adamovi ctnému.

Namluvila jej, že jest jedl z něho,
zapomněl Boha, přikázání jeho:
tudy přišli jsme my všickni k zmaření,
přirozeným hříchem jsouc obkříceni. |
[.....]

Však zase přemýšlvej, jakáž to bývalo, bo bud

[Svět:]

[.....]
ve dne v noci zůstal by v poslušnosti,
an knížata, páni jsou mi k líbosti;
snáží mi se sloužit se vši pilností,
ty pak málo vážíš mé podstatnosti;
nechceš mi činit žádné poctivosti,
nedbáš na mé dary plné vzácnosti,
jichž žádný služebník můj prázden není.

Poustevník:

Paní, žádám trochu za odpuštění.
Ach, kdo jsi? Rač mi se jmenovati,
abych tě také mohl dále znáti;
neb tvá okrasa velmi mne zděsila,
k studu přivedla, až i zarmoutila,
že téměř nesním s tebou rozmlouvatí.

Svět:

Povímť tedy, jestli chceš poslouchati:
Nic se neďív mé okrase, můj kraji,
leč prv uslyšíš, kterak mi říkají.
Já jsem Svět, přivítává paní právě,
všickni lidé schopní jsou k mé postavě.
Já sem Svět, kterýž vládnou mnohým zbožím,

moc, čest, slávu i bohatství rozmnožím.
Všeliká radost, rozkoš při mně bývá,
choulostivý se přede mnou ukrývá;
toliko k mému panství čáku mají,
kdo se v rozkoši cvičí, oplývají;
nemajíc pozoru na nic jiného,
milují nadutého a pyšného,
lakomství, chlipnost, závist a ožralství,
hodováním, též hněv, lenost, ospalství.
Nevěřím žádnému Písmu svatému,
buď od Mojžíše neb Pavla vzatému;

nedržím smlouvy ani víry kusa,
svývolnost, neposlušnost se mnou klusá;
nemnoho dbám na boží příkázání,
ani na ďábla, smrt neb věčné lkání.

Když mám plně sklepy, truhlice zboží,
nemohu trpět na hrob neb na milost boží.
Nemohu trpětí dětinské kázně,
nedám jich třestat, nechť rostou bez bázně.
V mládeci tělesnou žádost rozmáhám,
z jedné rozkoše do druhé pomáhám.

Starého srdce oslepím marností,
mocí, bohatstvím, platy, slovností;
tak ho omámím v zlé zatvilitosti,
že nic nedychtí po věčné radosti,
jen vždycky více míti usiluje,
právě neprávě statek shromáždjuje,
až ho sám nemůže prošacovati,
u veliké slávy bude splyvati.

Protož všickni šetří, hle, stavu mého,
počnouc od dítěte až do starého.
Kdo se mne přidrží, má všeho dosti,
peněz, stříbra, zlata k své žádosti;
nikdá se mu ničehož nedostává,
veselí jsa, v kvasích a hodech zůstává.

Zprosta u mne žádného smutku není,
nemohu trpět tesklivých mlouvení,
jako o pecku, smrti a nemoci,
o bídě, hladu, buď ve dne, neb v noci.

Musí veselé rozprávky uměti,
žerty, šprýmy, kdo chce se mnou seděti,
jakž to zástup můj ukáže na sobě,
kterýž teď na plac vyvedu v té době,
od dítěte až do kmetě starého,
uslyšíš pěknou řeč zvlášť od každého.
Protož chceš-li mi sloužit v tom způsobilu,
velice zase poctím tvou osobu;

bohatstvím, mocí, slávou, důstojností,
neb mám služebníků svých na zbytnosti,
více než Kristus s tou ctností, pobožností.

Poustevník:

Ó marný Světe, proč se tak vypínáš,
necoudný hoste, co to jen vzpomínáš?
Tvá nuzná chlouba jako snh rozplyne,
medle dlouho-liž i rozkoš nemine?
Moc tvá co vítr vějící pryč běží,

jmění, statek, darové nadarmo leží; l
od rezu a molův můž se pokaziti,
aneb od zlodějův pobráno býti,
jakož nám o tom svatý Matouš svědčí,
a svatý Lukáš poklad býti větší
praví, kterýž nezhyne, trvá věčně,
nemíní poklad tvůj zemský konečně,
ale poklad království nebeského,
jenž nebeře porušení žádného.

Více-li mi svou slávu a moc chválíš,
víceji mne, Světe, od sebe vzdálíš.
Ty jsi Svět, ježtos světa nechťel znáti,
kteréž Bůh ráčil poslati a dáti.

V tobě nic není než pouhé temnosti,
nemůžeš míti o světle známosti.
Plný jsi zármutku, bídy, těžkosti
a jseš nejistější smrtedlinosti.

V tobě hřích, zlost a nepravost panuje,
běda, kdož tě a tvé syny miluje!
Ó, jak svatý Pavel vejstrahu dává,
abychom ustoupili z tvého práva:
odplata a žold tvůj jiného není,
než motyka, lopata, v zem vložení.
Rozkoš tvá co pára nad hrncem mine,
horoucí peklo odplatu tvou vine,

kterých sluhám tvým již jest připraveno,
v toběť nebyvá různic umenšeno; l
nikdá radost bez žalosti neschází,
upřímnost podvodem vůkol se hází.

Pěknému lilium se přirovnáváš,
však hůř než hodláči pícháš, pohráváš.
Ukazuješ chut medového strelu,
dodáváš pod tím nejhoršího jedu.
Protož svozují sebe, a ne mne více,
věčná radost předčí tebe velice.

Svět:

I jdiž, kde chceš, mužičku, jái nic nedbám,
neb tě za povolného slouhu nemám.
Když jiných mohu užít víc než dosti,
kterž mi rádi slouží k mé líbosti,
nad těmi mocně mohu panovati,
ne hned se mé království můž zmrhati.
Z té příčiny nemnoho o tě stojím,
neb těmito slávu svou sobě strojím,
jakž tuto vyjdou hned pořád k spaření,
od mé služby nedám jim odpuštění.

Poustevník:

Zdá se mi jisté po jejich postavě,
žeť ne všickni náležejí k tvé správě;
ač se někteří tebe přidržejí,
mnoho o tobě mluví a smejslejí,
však kdo jsi, té vědomosti nemají,
k tomu podvodu a lsti tvé neznají; l
ale jakž vzpomenu na věčnou radost,
poznají tvé marné chlouby nestalost;
a že pomijí jako vítr hbitě,
neb co voda a záře na usvítě,
nu poslechni, zná-li tě toto dítě.

150

155

160

165

170

175

180

120

125

130

135

140

145

Tuto přijde Dábel a rozestře svá tenata:
Jáť sobě nedám tuto překaziti,
musím včas svá tenata rozestřítí.

Byť se pak ne každé mohlo líbiti,
vždyť sobě teď něco může zvoliti,
neb svou sedm jich tuto postavím,
kudy člověk půjde, v cestu vypravím; i
aby svou dobu snadně mohl najíti,
sedmi smrtedlných hříchů se ujíti:
pejchy, hněvu, závisti — nenávisti,
lakomství, žraní, smilstva a lenosti;
všech sedm dobře hned jest uličeno,
na silných sloupích pevně zavěšeno;
vím, že ještě té zvěřiny v hojnosti
budu mítí pro sebe i pro hosti.
Sem, sem, žeň sem, kdo chceš koli v rychlosti,
můžeš mne mítí podlé své líbosti.

V desíti létech dítě zůstávám.

Poustevník *k dítěti*:
Milé dítě, pověz mi, prosím tebe,
v kolika létech pravíš býtí sebe,
že v tak drahých šatech nádherně chodíš,
na koni skáčeš, divnou rozkoš plodíš?

Dítě *odpovídá s smíchem*:
Slyš, tatiku, starý kmeti,
teprv mi deset lét, máš to věděti;
chodím v těch šatech, jakž na můj stav sluší,
co se divíš, snad maš oslově uší?

Poustevník:
Ó milé dítě, nemluviž tak zpurně,
poslechni mne, nezabloudíš omylně.

Zanech pejchy, zbytečné nádhernosti,
jsi pacholáčko pěkné spanilosti;
můžeš dojíti cti i statku dosti,
milij pokoru, zanech svývolnosti,
pamatuj na mou řeč s touto žádostí.

Dítě:

Mluv ty, co chceš, nebuduť k tvé líbosti;
já tak chodím a za to se nestydím,
jak své rodiče velmi vzácné vidím;
neb oni mají nad tím zalíbení.

Poslechni mne, i v tomť mám povolení:
když mohu co od pomlskův dostati,
služebníky, děvečky obelhati, i
tak čistě umím tu čeládku hnáti,

že se mne vždy musejít více báti
nežli rodičův mých, toť pravím jistě;
ač se na mne hněvaj v každém místě,
nic nedbám, nesmějít mne proto práti,
budu přísahat, hromovat a láti,
neb to činí i mojí rodičové,
jichž já následuji v zlosti takové.

Žádný nesmí mi o nic domlouvati,
hned se naň oboří otec i máti,
řkouc: „Může-li pokoj dáti dítěti!“
Nikdá mne v kostele není viděti:

neumím Otče náš ni Věřím v Boha,
vyhejbám se modlení, jen jak moha.

Děti chudých lidí v nenávisti mám,
na staré nedbám a jim se posmívám;
v kartech a kostkách cvřím se velmi rád,
jsou mi milejší než knihy napořád.

Jinéhoť nevím, co víc oznámiti,
zprosta tvé učení nechci přijíti.
Protože schovej jinam své nadejmání,
pří mně nic nezpůsobí tvé žehráni;

185

190

195

200

205

210

215

220

225

230

235

240

raději bych se učil v kostky hrát,
než mám tvého kazání poslouchati.

Poustevník: |
Milý synáčku, radímí, zanech toho,
ujdeš pekla i zde trápení mnoho;
měl by spíš otce, matku opustiti,
než boží příkazání přestoupiti.

Hle, jak Izák božskému poručení
v ničemž neodporoval bez zrušení:
svolil, když ho otec obětovat chtěl,
tak by i ty Boha milovati měl.

Vem sobě příklad z Tobiáše mladého,
ten uposlechl hlasu otce svého.
Jozef též poslušný otce Jakoba.

V Knihách Machabejských pěkná podoba:
jedna matka sedm synův zplodila,
k bázní boží vedla, s nimi chodila,
žádáno ukrutná bolest, trápení
nepřivedlo Zákona k přestoupení,
neb raději všickni smrt podstoupili.

Dále slyš, milé dítě, v tuto chvíli:
Kristus měl rodiče své v poctivosti,
i ty stůj rodičům svým v poslušnosti,
když vidíš, že tě vedou k dobré ctnosti.
Takt ujdeš hanby, potupy, lehkosti,
potom tě Bůh obdaří svou milostí.

Dítě:
Starče, již jsi mi dosti řeči dával,
přálť bych, aby tak s jinými pohrával,
kdež by snad snáže tobě to trpěti,
mnou jistě nepohneš, milý příteli.
Tvrděť mám srdce, mysl i zvyk v sobě,
hned jakž mne z koltbky zdvihl v té době,

A 8b

B 1a

takový způsob volně vzal jsem na se,
a již ho dokud živ nezměním zase,
neb jsem v něm urputný a tvrdočelný
co nějaký v rohy bitý býk černý,
a jako houzevnatá vrba tak prašším,
když mne ohejbají, co směla mlaštím.

Protož tvá řeč nic mi teď platná není,
by pak užíval ještě víc mluvení.
Nikdá k tobě nebudu chuti míti
pro tvé kárání, můžeš mi věřiti.

Poustevník:
Běda vám, rodičové, co děláte,
že o trestání dítek nic nedbáte;
necháte jich běhat co zvěř divokou,
Pán Bůh vás navštíví těžkou pokoutou.

Tak Židé od něho vejstrahu měli,
že jakž by Zákon jeho opouštěli,
přijdou na ně všelká zlořečení,
těžké pokuty, bída, strach, trápení;

pakli budou poslušni jeho hlasu
ráno i u večer každého času,
příkazáním syny své vyuče,
aby se ho báli, ctili šetrně,
že požehnání budou mezi všemi,
i synové jejich dlouho na zemi.

Protož netřeba se nám na to ptáti,
proč nás nyní Bůh ráčí tak trestati:
morem, hladem, věcmi neslýchanými,
v křesťanstvu prv nikdá nevidanými,
k tomu tureckým tyranstvím bez míry,
i domáci nevolí z strany víry.

To všcko přichází pro hříchy naše,
každý nepravost proti Bohu páše,
dítek necháme růsti po jich volí.
Pohleď do třetí, čtvrté kapitoly

275

280

285

290

295

300

305

245

250

255

260

265

270

v Prvních knížkách královských, by to vážil,
proč kněz Eli zahynul, hlavu srazil,
že Offny a Finesovi, synům svým,
netrestcíc jich, povoloval ve všem zlym,
jakž to Bůh mládenci Samuelovi
sám v chrámě oznámil, svému slůhovi.
Byť David Absolona, syna svého,
v bázni boží vedl a trestal jeho,
když rychle uvázl na dubu za vlasy,
Mojiš přikázal lidu židovskému,
aby nedali živu býti zlému, i
tu dítky neposlušné a svévolné
lid ukamenoval, Bohu odporné.
Kdyby nyní zlou mládež tak trestali,
nevím, na kom a kde by snad přestali,
místem by nedostalo se kamení.
Protož Bůh mnohým činí ukřácení
a beře dítky skrz smrt z toho světa,
že dříve času bude po nich veta.
Co jest platno, když mu ve všem vůli dáš,
zda v tom zalíbení Bohu uhlídáš,
že dítě tvé tak sobě vykráčuje,
ve všem pejchu až příliš provozuje:
anť má šaty drahé upremované,
vycpané, zbodené aneb zřezané,
k tomu tulich i rapír musí mítí,
a mnohé neumí dobře mluvití,
Laje, přisáhá jako nezavřený,
tobě to mílo, že tvůj syn evičený,
byť pak na tě i zuby oškleboval,
na tebe blekal, jazyk vyplazoval,
necháš ho, pravě, že rozumu nemá,
ach, zviš potom, co umí ta tvář němá,
když dědičné se ujme statku tvého,
tuť již hanebný mrihač bude z něho:

B 2a

345 dokud co stává, vždy zhojna utráci,
pozbuda všeho, nezvyk žádné práci, i
i počne krásní, nemoha dělati,
naposledy provazem mu zaplatí.
350 Tímš vinen, žeš ho zanedbal trestati,
když se snadně mohl dáti vohřejbati.
Nebo byť se byl zmládí cvičil ctností,
zůstal by v bázni boží, v pobožnosti,
u světa byl by v veliké vážnosti
a došel by náležitě starosti,
potom pak po zdejším časném skonání
těšil se v nebi věčném kralování.
O to vše syna svého ty připravíš,
pokudž mu svývoličky nezastavíš.
355 Pomněž na to, milí rodičové,
chcete-li ujít žalosti takové,
i s dítkami svými, povázic pilně,
jak mi toto dítě odmilouvá silně,
řečí zpurnou dosti odpovídalo.
Co by se pak při mládeneci shledalo,
který asi dvadcti lét dochází?
Zeptám se ho, an teď právě vychází.

Ve dvadcti mládenec pohrávám.

Poustevník dí:

Ty jsi mládenec krásný a spanilý,
stojíš co strom mladistvý, uslechtilý, i
medle, pověz mi pravdu nesyde se,
jaké ovoce tvá ratolest nese?

Mládenec odpovídá:

Ovoce stromu mého jest takové:
veselá mysl, čerstvé srdce hotové,
pěkný paní, panny, pivo a víno
není mé lhbosti zapovědino,

B 3a

